

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu Gwasanaethau
DYDDIAD	21 Chwefror 2013
TEITL	Ymateb Cyngor Gwynedd i Adroddiad Cyd Arolygu Sir Benfro
AWDUR (ON)	Iwan T. Jones, Cyfarwyddwr Corfforaethol Morwena Edwards, Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol

I. PWRPAS YR ADRODDIAD

1.1. Mae'r adroddiad yma yn crynhoi'r prif ddatblygiadau o fewn Cyngor Gwynedd wrth ymateb i adroddiad cyd-arolygu i ddiogelwch plant ym Mhenfro ac yn ymateb i pwyntiau penodol ar gais y Pwyllgor Craffu.

2. CEFNDIR

2.1. Ym mis Awst 2011 fe gyhoeddwyd adroddiad ar y cyd gan Estyn a'r Arolygaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru mewn perthynas â threfniadau diogelwch plant ym Mhenfro.

2.2. Mynegwyd pryderon gan yr Arolygwyr am yr ymateb corfforaethol i'r honiadau o gam-drin proffesiynol, a'r trefniadau ar gyfer diogelu plant o fewn Gwasanaethau Addysg Cyngor Sir Penfro.

2.3. Arweiniodd hyn tuag at ymyrraeth gan Lywodraeth y Cynulliad. Yn ogystal, fe anfonwyd llythyr ar y cyd gan y Gweinidog dros Addysg a Sgiliau a'r Dirprwy Weinidog dros Blant a Gwasanaethau Cymdeithasol i Arweinydd bob Cyngor yn galw am adolygiad o drefniadau i reoli honiadau o gam-drin proffesiynol o fewn pob Awdurdod Lleol. Gofynnwyd yn ogystal i bob Awdurdod sicrhau bod trefn yn ei le er sicrhau bod yr holl staff sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc yn derbyn gwiriad CRB.

2.4. Roedd y prif faterion allweddol a godwyd yn adolygiad y Cyd Arolygiaethau o drefniadau **yn Sir Benfro** fel a ganlyn:

- Bod diffyg goruchwyliaeth gan aelodau etholedig a swyddogion, ar y lefel uchaf o fewn yr awdurdod, o reoli a thrin achosion o gam-drin proffesiynol honedig yn y gwasanaethau addysg;
- Bod y diffyg arweinyddiaeth a llywodraethu strategol mewn perthynas â diogelu ac amddiffyn plant yn adlewyrchu methiannau penodol o fewn diwylliant yr awdurdod yn ei gyfanrwydd;
- Gorddibyniaeth ar sesiynau briffio anffurfiol;
- Diffyg systemau sicrhau ansawdd effeithiol;
- Ychydig iawn o dystiolaeth o ddull seiliedig ar hawliau o ddiogelu plant mewn gwasanaethau addysg;
- Roedd absenoldeb trywydd archwilio clir [cadw cofnodion] o wneud penderfyniadau ac adrodd ar bob lefel ar draws y system yn yr awdurdod yn nodwedd amlwg o'r ymchwiliad. Nid oedd gan unrhyw un drosolwg clir o faterion diogelu ac amddiffyn plant yn y gwasanaethau addysg;
- Ni fu achosion mawr o gam-drin proffesiynol yn destun craffu a herio drwy'r sianelau arferol;
- Roedd absenoldeb o asesiadau risg o unigolion a allai beri risg o niwed sylweddol i blant;
- Roedd triniaeth arw a defnydd amhriodol o ataliad a thechnegau rheoli ymddygiad wedi bod yn nodwedd amlwg mewn nifer o'r achosion yr ymchwiliwyd iddynt;
- Nid oedd gan rhai o'r staff a oedd yn gweithio gyda phlant y gwiriad CRB gofynnol neu eirdaon ysgrifenedig yn eu lle;

- Nid oedd monitro Cytundebau Lefel Gwasanaeth yn ddigon cadarn;
- Nid oedd Lefel I [hyfforddiant diogelu rhagarweiniol sylfaenol] yn ddigonol/gymesur â'r lefelau ychwanegol o gyfrifoldebau diogelu rhai staff [e.e. llywodraethwr ysgol dynodedig, aelodau etholedig, rheolwyr dynodedig].

2.5. Ym mis Rhagfyr 2012 [17/12/12] cyhoeddwyd 'Adroddiad ar ansawdd gwasanaethau addysg awdurdodau lleol i blant a phobl ifanc yng Nghyngor Sir Benfro' gan Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru. Ynddo dyfarnir gwasanaethau addysg yn anfodddhaol oherwydd :

- nid yw perfformiad mewn ysgolion cynradd yn cymharu'n dda gyda pherfformiad ysgolion tebyg mewn awdurdodau eraill ledled Cymru;
- Gormod o ysgolion cynradd yn yr hanner is o gymharu ag ysgolion tebyg ar y meincnodau prydau ysgol am ddim;
- nid yw trefniadau'r awdurdod ar gyfer cefnogi a herio ysgolion yn ddigon trylwyr;
- **nid yw'r awdurdod wedi gwneud digon o gynnydd wrth reoli a llywodraethu diogelu trwy ymgorffori'r newidiadau y mae swyddogion ac aelodau etholedig wedi'u gwneud i arferion i roi sicrwydd digonol bod y gwelliannau angenrheidiol yn cael eu cyflwyno;** a
- bod yr awdurdod yn ymateb yn rhy araf i'r lefel gynyddol o leoedd dros ben yn y sector uwchradd.

2.6. Yn benodol rhan hyrwyddo lles a diogelu plant dyfarnir ymhellach:

- er cynllun gweithredu cynhwysfawr i ymateb i bryderon sylweddol am ansawdd diogelu mae'r awdurdod wedi **treulio gormod o amser yn cymryd camau adferol i ddelio â'r diffygion a nodwyd mewn adroddiadau arolygu, heb fynd i'r afael â'r materion diwylliannol** [h.y. diffyg arweinyddiaeth/diffyg craffu ansawdd/rolau a chyfrifoldebau uwch reolwyr yn aneglur/diffyg her effeithiol/gorddibyniaeth ar sesiynau briffio anffurfiol ayb] a arweiniodd at y barnau anfodddhaol yn yr adroddiadau yn y lle cyntaf;
- er gwaethaf y gwelliannau mewn diogelu a nodwyd gan yr awdurdod yn eu hunanarfarniad a chan yr arolygiaethau, mae'r awdurdod lleol wedi rhoi barn **rhy gadarnhaol i'w hyn** – sef ei fod wedi gwella'n sylweddol;
- **yr awdurdod yn canolbwyntio gormod ar gyflawni tasgau [o fewn y drefn adrodd] heb ddadansoddiad effaith newidiadau i arfer ar lefel gwasanaeth** neu nodi gwelliannau yng ngwybodaeth, agweddau neu gymhwysedd athrawon a swyddogion wrth ddelio â rheoli diogelu yn ddigon da. Bu hyn yn wendid, sydd wedi rhwystro cynnydd yn y maes hwn.

2.7. **Dyfarnir gan Estyn fod yr awdurdod yn disgyn i'r categori o fod angen mesurau arbennig.**

3. YMATEB Y CYNGOR

3.1. Fel rhan o'r ymateb i lythyr y Gweinidogion, sefydlwyd Panel Strategol Diogelwch Plant a Phobl Ifanc o fewn y Cyngor, yn cynnwys yr Aelod Arweiniol dros Blant a Phobl Ifanc (Cyng. Sian Gwenllian) a'r Aelod Cabinet dros Wasanaethau Cymdeithasol (Cyng. R. H. Wyn Williams). Aelodau eraill y Panel yw'r Cyfarwyddwr Corfforaethol (Iwan T. Jones), Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol (Morwena Edwards), Pennaeth Adnoddau Dynol, Pennaeth Cyfreithiol a Phennaeth Addysg.

3.2. Gwelwyd rôl allweddol i'r Panel er mwyn sicrhau bod trefniadau corfforaethol clir yn eu lle er mwyn gweithredu ar argymhellion adroddiad Penfro.

- 3.3. I'r perwyl hynny, comisiynwyd Ymgynghorydd Annibynnol er mwyn rhoi cynllun prosiect ar waith, gan sicrhau bod eglurdeb yn bodoli ynglyn â'r modd y byddai'r Awdurdod yn ymateb i'r argymhellion.
- 3.4. Er mwyn cydlynu gweithrediadau angenrheidiol, ynghyd a datrys cyfrifoldeb am faterion gweithredol yn codi o'r Cynllun Prosiect, mae Grwp Prosiect wedi'i sefydlu sy'n cynnwys Uwch Reolwyr a Rheolwyr o'r Gwasanaethau perthnasol. Cadeirydd y Grwp Prosiect yw Geraint Owen, sef Uwch Reolwr Adnoddau Dynol. Bydd y Grwp Prosiect yn atebol am eu gwaith i'r Panel Strategol ac yn cyflwyno adroddiadau ynglyn â'r cynnydd yn erbyn y Cynllun Prosiect i'r Panel Strategol yn rheolaidd.
- 3.5. Wrth ystyried effaith y newidiadau diweddar mewn canllawiau/deddfwriaeth a chasgliadau'r ymarfer cwmpasu mae **chwe pharth neu ffrydiau gwaith [Is Gynlluniau Rheoli]** yn cael eu blaenoriaethu fel a ganlyn:

1. Bod Plant a Phobl Ifanc yn cael eu hamddiffyn rhag cam-drin proffesiynol a niwed gan weithlu diogel sydd wedi'u hyfforddi'n dda.

Cynnydd sylweddol: e.e. Awdit o holl achosion/atgyfeiriadau o gam-drin proffesiynol wedi ei gwblhau. Adroddiad llawn gydag argymhellion ger bron Panel Strategol nesaf.

2. Bod Plant a Phobl Ifanc yn cael eu hamddiffyn rhag cam-drin proffesiynol a niwed gan lywodraethu corfforaethol a threfniadau adrodd clir a thryloyw.

Cynnydd sylweddol: e.e. trefniadau adrodd i'r Bwrdd Lleol Diogelu Plant Gwynedd a Môn wedi eu cadarnhau. Trefniadau adrodd corfforaethol clir wrth drin a rheoli honiadau o gam-drin proffesiynol mewn lle trwy'r Panel Strategol i'r Cabinet. Cylch Gorchwyl y Panel mewn lle.

3. Staff sy'n parhau i weithio gyda phlant a phobl ifanc yn gwneud hynny mewn cydymffurfiaeth â gofynion statudol a pholisi Cyngor Gwynedd [h.y. yn cydymffurfio â SCT/CRB gyda geirdaon addas mewn lle].

Cynnydd sylweddol ond o fewn cyd-destun dechreuad/sylfaen hanesyddol isel. Datganiad sefyllfa wedi ei gwblhau. 20% o staff perthnasol heb CRB. 64% o staff perthnasol heb 2 eirida. Pryder amlwg yn parhau ond cynlluniau adfer mewn lle. Adnodd ychwanegol yn cefnogi'r broses. Angen cadarnhau polisiau'r Cyngor yng ngoleuni deddfwriaeth/cyfarwyddiadau newydd.

4. Staff a rheolwyr sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc yn cael eu cefnogi yn eu datblygiad proffesiynol parhaus drwy hyfforddiant diogelu ar lefel sy'n briodol i'w rôl a'u cyfrifoldebau.

Cynnydd sylweddol. Nifer sylweddol iawn o gyrsiau hyfforddiant perthnasol wedi eu comisiynu.

5. Trefniadau cytundebol cadarn ar waith lle mae Cyngor Gwynedd yn comisiynu neu'n rheoleiddio gwaith gyda phlant a phobl ifanc oddi wrth asiantaethau/cyrff eraill.

Rhai gwasanaethau yn cwblhau awdit. Cais i gomisiynu awdit monitro cytundebau o fewn rhaglen waith gwasanaeth Archwilio a Rheoleiddio. Cyflwyno Adroddiad Allbwn yr awdit i'r Pwyllgor Archwilio. Angen ystyried capasiti ychwanegol parthed sicrhau ansawdd darpariaeth breswyl gan gyrrff allanol. Gwasanaethau Cymdeithasol yn datblygu achos busnes.

6. Cronfa ddata gorfforaethol effeithiol ac integredig sy'n cofnodi holl staff a gyflogir gan Gyngor Gwynedd sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc.

Materion dadleuol. Angen sicrhau balans rhwng hawliau dynol/deddf rhyddidau a chynnal gweithlu diogel. Briff a 'rhestr manylion' wedi'i gytuno. Grwp Tasg penodol yn llywio'r gwaith. I gynnwys record o honiadau yn erbyn staff y Cyngor.

- 3.6. Mae'r cyfrifoldeb cyffredinol am reoli gweithredol a gweithredu'r Cynllun Prosiect a'i Is Gynlluniau Rheoli yn aros gyda'r Penaethiaid Gwasanaeth ac uwch reolwyr ar draws gwasanaethau'r cyngor sydd wedi'u cyfethol i'r Grŵp Prosiect.
- 3.7. Gweler **Atodiad 1** sef yr holl bwyntiau gweithredu o fewn y Cynllun Prosiect gyda statws cynnydd [defnyddir ffurf RAG]. Mae statws cynnydd y pwyntiau gweithredu wedi eu cytuno gan y Panel Strategol [18/1/13]. Angen nodi yn arbennig rhan olaf o'r atodiad statws cynnydd sef: 'Rheoli Newid - Mesur Effaith y Cynllun Prosiect'. Y pennod olaf yma yn cryfhau ymateb a chyfarch prif faterion allweddol oddi wrth Adroddiad Arolygiaeth Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru [cyhoeddwyd Rhagfyr 2012].
- 3.8. Gweler **Atodiad 2** sef 'Cylch Gorchwyl' y Panel Strategol.

4. MATERION/CWESTIYNAU PENODOL

4.1. Cynllun Prosiect yn cyfarch y prif bwyntiau o Arolygiad y Swyddfa Archwilio ac Estyn

Yn sicr mae'r Cynllun Prosiect o dan oruchwyliaeth ac arweinyddiaeth y Panel Strategol a gwaith y Grwp Prosiect wedi atgyfnerthu ymateb Cyngor Gwynedd i'r prif faterion allweddol. Cynnydd sylweddol wedi cymryd lle - ond rhaid cydnabod dechreuad o sylfaen isel yn enwedig felly rhan gwiriadau CRB a sicrhau geirdaon mewn lle.

Tystiolaeth o ddadansoddi ansoddol h.y. mesur effaith y rhaglen waith yn rhan greiddiol o'r Cynllun Prosiect. Gwasanaethau yn datblygu awdit 'iechyd diogelwch' i fesur effaith newidiadau diweddar ar arfer gwasanaeth. Yn sicr hefyd mae'r Panel Strategol wedi cryfhau cymhelliant aelodau arweiniol i herio adroddiadau oddiwrth swyddogion a chryfhau trefniadau adrodd corfforaethol.

Mae sefydlu'r Panel Strategol Diogelwch a'r Grwp Prosiect yn gam mawr ymlaen er mwyn cyd-gordio materion diogelwch ar draws y Cyngor.

Mae gan y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol, fel y gwyddoch, gyfrifoldeb terfynol ac anrhanadwy ar faterion amddiffyn. Bydd y trefniadau hyn hefyd yn ceisio cefnogi'r Cyfarwyddwr i ddiwallu yn llawn yr angen i sicrhau bod trefniadau lleol effeithiol yn eu lle.

4.2. Monitro a herio'r holl ysgolion a defnyddio'r pwerau llawn sydd ar gael i'r awdurdod i wella arweinyddiaeth a rheolaeth mewn ysgolion sy'n tanberfformio [Arg 3 o Arolygiad Sir Benfro]

Rhan diogelu plant mae'r Adran Addysg wedi blaenoriaethu rhaglen hyfforddiant cynhwysfawr i Benaethiaid, Athrawon gyda chyfrifoldeb dynodedig dros amddiffyn plant a llywodraethwyr dynodedig [Lefel 2], diweddarau Polisi Addysg - Diogelu Plant, diweddarau polisi 'Defnydd o Ataliaeth ac Amser Allan' [gyda rhaglen hyfforddiant i ddilyn] a sicrhau adnoddau digonol i adnabod a phrosesu gwiriadau CRB a sicrhau dau eirda mewn lle. Wedi defnyddio pwerau i fynnu ar asesiadau risg unigol [lle nad oes geirda mewn lle] a chyhoeddi datganiad clir gydag elfen o orfodaeth [trwy lythyr unigol] o'r angen i gwblhau ffurflen cais CRB ar frys.

4.3. A oes gwersi i'w dysgu yn deillio o'r Arolygiad yn Sir Benfro ?

Mae'r gwersi i'w dysgu yn cael eu hadlewyrchu yn y chew pharth neu ffrydiau gwaith [gweler 3.5 uchod]. Rhaid parhau hefyd i fod yn wylidwrus o hunanarfarniadau rhy hael, canolbwyntio gormod ar adrodd ar y tasgau a gyflawnir heb mesur effaith a sicrhau diwylliant gwaith corfforaethol agored a thryloyw sydd yn croesawu her a chraffu ansawdd.

4.4. A yw'r Adran Addysg, o fewn y pedair blynedd diwethaf, wedi gwirio ffurflenni CRB pob aelod o staff sy'n ymdrin â phlant ynghyd â llywodraethwyr?

O'r swyddi sydd wedi eu hadnabod gyda'r angen am wiriad CRB hyd yma [Ysgolion] mae'r ffurflenni i gyd wedi'u derbyn gan yr Adran Addysg [ac eithrio 4 aelod o staff sydd ddim yn eu gwaith - 2 wedi'u hatal a 2 ar salwch tymor hir]. Ond yn llythrennol cannoedd o'r ffurflenni yma yn cael eu prosesu gan y Gwasanaeth Dadleniad a Gwahardd [swyddfa yn Lerpwl] ar hyn o bryd.

Nid yw'r ymateb gan lywodraethwyr cystal hyd yma. Nid yw pob llywodraethwr wedi cyflwyno ffurflen. Mae'r Adran Addysg yn dilyn trefniadau adferol.

4.5. A yw'r Adran Addysg, o fewn y pedair blynedd diwethaf, wedi gwirio tystlythyrau Penaethiaid ac athrawon a'r holl staff sy'n ymwneud â phlant ?

Adran Addysg yn gweithredu ar y mater ers mis Ionawr 2013. Cynnydd sylweddol. Lle nad oes tystlythyrau mewn lle ffurflen asesiad risg wedi ei gwblhau. Dadansoddiad gyda sicrwydd llawn o'r niferoedd ddim ar gael eto – geirdaon yn parhau i gyrraedd yr Adran Addysg.

4.6. Beth yw trefniadau ynglyn â gwiro CRB disgyblion Blwyddyn 10 pan yn mynychu profiad gwaith?

Mae pob cyflogwr/lleoliad sy'n cynnig profiad gwaith estynedig i ddysgwyr Blwyddyn 10 ymlaen yn cael ei wirio drwy'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth gyda Gyrfa Cymru ar ran Gwynedd ac Ynys Môn. Mae hyn yn cynnwys CRB's.

4.7. Beth yw'r newidiadau arfaethedig ym mis Ebrill ynglyn â gwirio CRB ?

Y newid mwyaf sylfaenol fydd creu basdata canolog 'Gweithlu Diogel'. Mi fydd y basdata yn cynnwys holl staff sydd yn gweithio gyda plant ac oedolion bregus o fewn y Cyngor [h.y. sydd angen CRB]. Mi fydd yn creu atgof i reolwyr perthnasol ddiweddarau CRB [bob tair blynedd] a hefyd yn gofnod o honiadau o gam drin proffesiynol [lle cynhelir Cyfarfod Strategaeth Rhan 4 or Canllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan]. Amlwg gyda mynediad cyfyngedig. Adnoddau Dynol yn arwain. Ar hyn o bryd mae 'briff/manyleb gweithredol' y system yn destun i gyngor cyfreithiol allanol.

Am y tro cyntaf mi fydd basdata 'Gweithlu Diogel' Cyngor Gwynedd yn cynnig trosolwg cyflawn o staff sydd yn gweithio gyda plant ac oedolion bregus o fewn y Cyngor ac o honiadau o gam- drin proffesiynol [gyda deilliant unrhyw ymchwiliad].

5. ARGYMHELLION

5.1. I gymeradwyo cyfeiriad y gwaith hyd yn hyn wrth ymateb i adroddiad yr Arolygwyr i ddiogelwch plant yn Sir Benfro.